

TALABA KASBIY SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK OMILLARI

Abdurasulova Shoirra Kushakovna

GulDu Boshlangich ta'lim metodikasi kafedrası o'qituvchisi

Mamatkarimova Iroda Farhod qizi

Yangiyer shahar 4 umumta'lim maktabi musiqa ta'limi o'qituvchisi

O'skanova Charos Bahodir qizi

Gul Du Bodhlangich talim yonalishi 3 bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Maqolada ta'lim muassasalari jamoasida talaba kasbiy shakllanishining psixologik omillari muhokama qilingan. Maqolada muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya darajasi, o'zini o'zi qadrlash va talabalarning shaxsiy xususiyatlari o'rtasidagi munosabatlarning dolzarb mavzusi tahlil qilingan.

***Kalit so'zlar:** shaxsiy xususiyatlar, muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi, o'z-o'zini hurmat qilish, labillik, tashvish, tajovuzkorlik, muvaffaqiyatsizliklardan qochish motivatsiyasi. ta'lim, ta'lim muassasasi, o'qituvchi, pedagogik, psixologik, psixokorreksiya, korreksion pedagogika.*

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются психологические факторы профессионального становления студентов в коллективе образовательных учреждений. В статье анализируется актуальная на сегодняшний день тема взаимосвязи уровня мотивации успеха, самооценки и личностных особенностей студентов.

***Ключевые слова:** черты личности, мотивация достижения, самооценка, лабильность, тревожность, агрессия, мотивация избегания неудачи. образование, образовательное учреждение, педагог, педагогика, психологическая, психокоррекция, коррекционная педагогика*

KIRISH

Bugungi kunda har qanday o'quv jarayoni muvaffaqiyatli bo'lishi uchun motivatsiya bo'lishi kerak. Hozirgi vaqtda olimlar ta'kidlaganidek, ta'lim jarayoni ishtirokchilarini rag'batlantirish muammosi dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu masala talabalarni o'quv jarayonining asosiy ishtirokchilari sifatida tayyorlash uchun motivatsiya bilan bog'liq bo'lgan muammodir. "Talabalar uchun motivatsiya - o'quv jarayonini takomillashtirishning eng samarali usuli: V.K. Starodubseva, - Motivlar o'quv jarayoni va materialni o'zlashtirishning harakatlantiruvchi kuchidir".

Muallifning fikriga ko'ra, o'rganish motivatsiyasi - bu shaxsning ma'lum bir o'rganish mavzusiga ham, butun ta'lim jarayoniga munosabatini o'zgartirishning juda samarali jarayonidir. E.A.Kuzmin so'zlariga va Maslova T.M so'zlariga ko'ra: "Talaba uchun hayotda yuqori cho'qqilarga erishish va o'z-o'zini rivojlantirib borishi uchun doimiy muvaffaqiyatga intilish motivatsiyasi zarur hisoblanadi." Amerjanova Sh.K. so'zlariga ko'ra, "Bugungi kunda insonning muvaffaqiyati har bir inson hayoti samaradorligining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Talabalarning motivatsiyasi - bu ularni bilimga undash jarayonlari, usullari va vositalari, faoliyati, ta'lim mazmunini faol rivojlantirish. Mualliflarning fikricha, motivlar hissiyotlar va intilishlar, qiziqishlar va ehtiyojlar, ideallar va munosabatlar to'plamida harakat qilishi mumkin.

Jamoani ijtimoiy-psixologik muhiti - guruhning eng ajralmas psixologik xarakteristikasidir, bu guruhning birgalikdagi hamkorlikdagi faoliyati bilan bevosita bog'liq bo'lgan alohida ob'ektlarni (hodisalarni, jarayonlarni) aks ettirishning o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq ijtimoiy jarayondir.

Talaba faoliyatining samaradorligi jamoaning ijtimoiy- psixologik muhiti holatiga bog'liq.

Sog'lom ijtimoiy- psixologik iqlimning eng muhim belgilari:

- guruh a'zolarining bir-biriga bo'lgan ishonchi va yuqori talabchanligi;
- o'zaro do'stona va konstruktiv tanqid qilish;
- butun jamoaga tegishli masalalarni muhokama qilishda o'z fikrini erkin ifoda etish;
- menejrlarning bo'ysunuvchilarga bosimining yo'qligi va ularning guruh uchun muhim bo'lgan qarorlarni qabul qilish huquqini tan olishlari;
- jamoa a'zolarining vazifalari va ularni amalga oshirishdagi ishlar holati to'g'risida yetarli darajada xabardorligi;
- jamoa a'zolarida jamoaga tegishli bo'lganidan mamnunlik hissiyoti;
- jamoaning har qanday a'zosida ko'ngilsizlik holatini keltirib chiqaradigan holatlarda (aldanish, umidsizlik, rejalarni buzish) yuqori darajada hissiy ishtirok etish va o'zaro yordam;
- guruhning har bir a'zosi tomonidan ishlarning holati uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olish va boshqalar.

Ushbu dasturni amalga oshirishda quyidagi qo'shimcha tadbirlarni amalga oshirish zarur:

1) rahbarlarning kasbiy mahoratini oshirish, mehnat jamoasini boshqarish va psixologik muhitni holatini normallashtirish bo'yicha adabiyotlarni o'rganish, tashkiliy va tarbiyaviy ishlar usullari va uslublari;

2) personal malakasini oshirish, kasbiy malakasini oshirish, xodimlarning karera rejalashtirish imkoniyatlarini ta'minlovchi kadrlarni rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish;

3) jamoa bilan qo'shma tajribalarda yutuq va muvaffaqiyatsizliklarni aniqlash;

4) agar kerak bo'lsa, rahbarlik uslubini o'zgartirish orqali tashkilotdagi sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni yanada takomillashtirish;

5) psixologik muvofiqligi asosida jamoani shakllantirish;

6) boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida xodimlarning salohiyatidan foydalanish;

7) xodimlar o'rtasidagi rasmiy va norasmiy aloqalar chastotasining ko'payishiga ko'maklashish, ularning afzalliklarini ko'rsatib, ularning kasbiy o'sishiga ko'maklashish;

8) jamoaning bo'sh vaqtlarini birgalikda tashkil etish va o'tkazish:

- sport musobaqalarini o'tkazish;

- teatrlarga, kinolarga, konsertlarga qo'shma tashriflarni tashkil etish;

- maxsus ayramlar, sanalar va marosimlar uchun ziyofatlar tashkil etish;

- 9) jamoa a'zolarining havaskor chiqishlarida ishtirok etish;

- 10) jamoa uchun psixologik yengillashtirish xonasini yaratish;

- 11) xodimlar o'z takliflarini kiritishlari mumkin bo'lgan guruh ishini yaxshilash uchun "takliflar va istaklar qutisini" yaratish;

- 12) tashkilot psixolog tomonidan davriy va doimiy psixologik treninglar.

Jamoadagi psixologik zo'riqishlarni bartaraf etish, ta'lim muassasasi rahbari va bo'ysunuvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, xodimlarning bo'sh vaqtlarini to'g'ri tashkillashtirish, mehnat faoliyatini tashkil etishga takliflarni erkin kiritish imkoniyatini yaratish, jamoada do'stona, shuningdek faoliyatda hamkorlik munosabatlarini yaratish.

Gorbunova K.Yu., Maslova T.M. "muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi insonning turli faoliyat va muloqotda yuqori natijalarga erishish istagi va muvaffaqiyatsizliklardan qochish, uning faoliyati va muloqotini baholash bilan bog'liq hayotiy vaziyatlarda muvaffaqiyatsizlikka yo'l qo'ymaslik uchun doimiy istagi sifatida ko'rib chiqadi.

E.A.Lejnevaning fikriga ko'ra, muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiyani rivojlantirish zarurligini asoslaydi, bu shaxsning professional strategiyasini shakllantirishga ta'sir qiladi.

Zvereva R.G. - shaxsning raqobatbardoshligi maqsadlar va qadriyat yo'nalishlarining ravshanligi, mehnatga ijodiy munosabat, uzluksiz o'z-o'zini rivojlantirishga intilish va boshqalar kabi fazilatlarning sintezini tavsiflaydi. Muallifning fikricha, muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasi harakatlantiruvchi va talaba shaxsining raqobatbardoshligini rivojlantirish omilidir.

"Motivatsiya" tushunchasining zamonaviy ta'riflariga asoslanib (V.K.Vilyunas, V.I. Kovaleva, E.S.Kuzmina, B.F.Lomov, K.K.Platonov va boshqalar) shaxsning motivasion sohasi ma'lum bir iyerarxiyaga ega bo'lgan doimiy motivlar to'plami sifatida tushuniladi. va shaxsning yo'nalishini ifodalaydi.

Tadqiqotchilar A.N.Leontiev, J.Atkinson, V.Jeyms, T.Dembo, N.Kuzmina, K.Levin, G.Myurrey, Xekxauzen, F.Xoppe o'zlarining ilmiy ishlarida muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasiga ta'sir ko'rsatadigan ana shunday shaxsiy xususiyatlarni o'rganishga qaratilgan. Masalan, o'z-o'zini hurmat qilish va intilishlar darajasi. A.N.Leontev muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya shaxsiy xususiyatlarda namoyon bo'ladi, deb hisoblaydi. Psixolog individual xulq-atvor strategiyalarining o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi, ularning aksariyati bolalik davridayoq o'zini namoyon qiladi va hayotda muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya parametrlari bilan bog'liq holda kechadi.

Psixolog E.P.Ilyinning ta'kidlashicha, shaxsiy xususiyatlar muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya xususiyatlariga ta'sir qiladi va motivatsiya xususiyatlari mustahkamlanib, shaxsiyat xususiyatlariga aylanadi. Shu bilan birga, psixolog muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasining rivojlanishiga asosiy ta'sirni o'z-o'zini boshqarish qobiliyati va o'z-o'zini samaradorligi g'oyalari kabi shaxsiy xususiyatlarni belgilaydi.

Binobarin, muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya insonning shaxsiy xususiyatlari bilan o'zaro bog'liqdir. Mashhur psixologlar asarlarini tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, insonning muvaffaqiyatga erishish uchun yuqori motivatsiyasi qobiliyat, ijodkorlik, nekinlik va muvaffaqiyatga ishonchga asoslanadi. Demak, E.Yu.Patyayeva muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasining shakllanishiga o'z ishining ahamiyatiga ishonish, o'z vazifasini tushunish, yuqori samaradorlik, ishtiyoq, o'ziga ishonch, doimiy intilish kabi shaxsiy fazilatlar yordam berishini ta'kidlaydi.

Zamonaviy tadqiqotchilar muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasining hal qiluvchi omillari bo'lgan eng muhim shaxsiy fazilatlarni aniqladilar. Shunday qilib, Karpova E.V., Afanaseva A.S. muvaffaqiyat motivatsiyasi, o'z-o'zini tartibga solish va ta'lim motivatsiyasi talabaning individual xususiyatlariga, eng yaqin mos yozuvlar guruhining tabiatiga, talabalar jamoasining rivojlanish darajasiga bog'liq deb hisoblaydi.

XULOSA

Jerdeva L.A. muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasining o'z-o'zini anglashning yaqinlik, o'ziga ishonch, o'zini o'zi boshqarish, o'zini o'zi qadrlash, ichki ziddiyat va o'zini ayblash kabi tarkibiy qismlari bilan o'zaro bog'liqligi aniqlandi. Fokina I.V. muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiya darajasi va talabalarining sotsiometrik holati o'zaro bog'liq deb hisoblaydi. Timofeyeva O.V. muvaffaqiyatga erishish uchun motivatsiyaga ega bo'lgan talabalar martaba qadrini tan olishlari va uni hayotning asosiy maqsadlaridan biri deb bilishlari aniqlandi, bu esa muvaffaqiyatsizlikka yo'l qo'ymaslik uchun aniq motivatsiyaga ega bo'lgan talabalardan farq qiladi.

Psixologlarning fikriga ko'ra, insonning xulq-atvori ko'p jihatdan uning qadriyatlari va munosabatlari tizimi bilan belgilanadi. A.N.Bezrukova, T.S.Timofeyeva, S.N.Kovalenkolarning tadqiqot natijalariga ko'ra, yoshlar orasida muvaffaqiyatga erishish istagi do'stlik va mustaqillikning muhim qadriyatlari bilan bog'liq.

Shunday qilib, talabalarda muvaffaqiyatga intilish motivatsiyasi talabaning shaxsiy xususiyatlari, fazilatlari, qadriyatlar tizimiga bog'liq ekan. Talabalarda ta'limga nisbatan ishtiyoq, bilim olishga intilish ularning shaxsiy sifatleri bilan bog'liq holda kechadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI (REFERENCES)

1. Коваленко В.И., Буравцова Н.В., Шпехт М.В. Исследование учебной мотивации, мотивации успеха и боязни неудачи у студентов психологов // Парадигмата познани. 2017. № 1. С. 99-104.
2. Стародубцева В.К. Мотивация студентов к обучению // Современные проблемы науки и образования. 2014. № 6.
3. Кузьмин Е.А., Маслова Т.М. Сравнительный анализ мотивации достижения успехов студентов вуза // Постулат: Издательство: Приамурский

государственный университет им. Шолом-Алейхема (Биробиджан). 2019. № 2 (40). С. 2.

4. Рузматова, Н. Ш. Қ. (2021). ТАЛАБАЛАРДА МУВАФФАҚИЯТГА ИНТИЛИШ МОТИВАЦИЯСИНИНГ ШАХСИЙ ХУСУСИЯТЛАР БИЛАН АЛОҚАДОРЛИГИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(Special Issue 2), 203-208.

5. Тойирова Л. И., Абдуганиева Д. А. ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ: С УЧЕТОМ ВОЗРАСТНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ //Перспективные этапы развития научных исследований: теория и практика. – 2019. – С. 21-23.